

De mediatheek is 'the place to be'!

Mediathecarissen zijn onuitputtelijk in hun ideeën om leerlingen nog meer te betrekken bij de mediatheek en bij het lezen van boeken. Niets is hen te veel. Een bedrijvige mediatheek met leerlingen die er aan het werk zijn, op zoek zijn naar een boek of leerlingen die gewoon binnenwippen voor een vraag, daar doen ze het voor.

'Het'? Het! Dat is een verzameling van grote en kleine activiteiten die mediathecarissen inzetten om aan leerlingen te laten zien dat de mediatheek op ieder moment van de dag voor hen 'the place to be' is. Leerlingen werken er, lezen er, zoeken er, bereiden zich voor op lessen. Maar het is ook een plek om even tot jezelf te komen, een vraag te stellen of een plek om een praatje te maken.

NBD Biblion verzamelde ook voor deze whitepaper een aantal heel gevarieerde tips en ideeën van mediathecarissen die van hun mediatheek het hart van de school hebben weten te maken.

- Het effect van betrokkenheid
- 10 tips
- Interviews uit de praktijk
- boekentip

Als ik om me heen kijk en ik zie dat de mediatheek vol is met leerlingen dan denk ik: Ja, daar doe ik het voor."

Manon Peet, Veluws college Walterbosch

Het effect van betrokkenheid

Al sinds 1985 spreekt men in onderwijskringen met elkaar over het effect van motivatie en betrokkenheid op mensen.

Deci & Ryan (1985; 200) publiceerden toen hun zelfdeterminatietheorie. 21e-eeuwse onderzoeken spitsen zich meer toe op leerlingen en op hoe je de motivatie, betrokkenheid of het engagement bij leerlingen kunt beïnvloeden. Relevant voor iedereen met een onderwijshart en dus ook zeker voor mediathecarissen.

Stimuleer leerlingen in de overtuiging dat zij – in hun leven / op school / in hun klas – het verschil kunnen maken vanuit hun eigen kwaliteiten.

(Naar: Deci en Ryan, 2000)Walterbosch

Enkele wetenswaardigheden uit de verschillende onderzoeken:

- ▶ Betrokkenheid toont zich op allerlei manieren: in gedrag en in houding, maar ook cognitief. Misschien realiseer je het je niet, maar veel gedragingen van leerlingen (druk praten, discussiëren, vragen stellen) zijn mogelijk indicaties voor betrokkenheid.
- ▶ Een leerling die zichtbaar plezier heeft, die uit zichzelf initiatief neemt om ergens naartoe te gaan of die je benadert met vragen is een betrokken leerling. Dat geldt ook voor leerlingen die komen met eigen inzichten en ideeën en voor leerlingen die op onderzoek uitgaan.
- ▶ Het ervaren van autonomie, het hebben van zelfvertrouwen en het voelen van sociale verbondenheid heeft een positief effect op leerlingen. Eigenlijk zijn het dé drie psychologische basisbehoeftes van iedereen.
- ▶ Voor jou als mediathecaris is het sowieso belangrijk om de vrijheid te hebben om activiteiten naar eigen inzicht te kunnen uitvoeren. Dat eigenaarschap beïnvloedt je zelfvertrouwen en zorgt ervoor dat je beter functioneert. Een goede verstandhouding met collega's en leerlingen op school is ook belangrijk.
- ▶ Voor leerlingen is het niet anders: als je een beroep doet op hun verantwoordelijkheid, je vertrouwen in hen uitspreekt en laat zien dat er ruimte is voor hun eigen vragen en ideeën dan werkt dat als een vliegwiel voor hun betrokkenheid en hun motivatie.
- ▶ Als mediathecaris draag je daaraan bij door een veilige sfeer te creëren waarbinnen leerlingen vragen kunnen stellen, problemen aan kunnen kaarten en zichzelf over van alles kunnen uitspreken
- ▶ Maak duidelijk wat de reden van leefregels is, zodat zij het nut ervan begrijpen en ze zich medeverantwoordelijk voelen voor een goede sfeer. Geef gerichte feedback op hun gedrag als het niet goed gaat, maar ook als het juist wel goed gaat.

Bij betrokkenheid gaat het om ervaren van verbinding: de verbinding met 'materiaal', de boeken die leerlingen willen lezen, de manier waarop de mediatheek is ingericht en de digitale middelen die er beschikbaar zijn. Nog veel meer gaat het om de verbinding met de mensen om je heen, medeleerlingen, docenten en ... mediathecarissen.

10 Tips:

om nog meer leerlingen in je mediatheek te halen.

Tip 1:

Tastbare gastvrijheid

Creëer een sfeer van tastbare gastvrijheid in je mediatheek. Leerlingen herkennen zichzelf in de kunstwerken en foto's die er hangen (afkomstig van opdrachten die ze hebben uitgevoerd). Ze voelen zich welkom omdat ze er mogen zijn wie ze zijn. Stoer, verlegen, met zelfvertrouwen of vol met vragen. Leerlingen krijgen er altijd een tweede kans. Want ja, natuurlijk wordt er weleens geklierd of zorgen ze voor te veel onrust. Als je ze positief en individueel benadert en ze als welkome medegebruikers van de mediatheek ziet, dan grijpen ze die tweede kans graag aan.

En natuurlijk zijn er in de mediatheek plekken om even te ontspannen met een boek of een tijdschrift. Of om te werken natuurlijk: in groepjes aan tafel, op knusse bankjes of fijne zitzakken.

[Bekijk de video](#) om te horen wat Charlotte Nas vertelt over de mediatheek op haar school.

‘De zitzakken zijn nog een experiment’.

Charlotte Nas, Stedelijk College Eindhoven.

Tip 2.

Ken je pappenheimers én je collectie

Het mediatheeksysteem heeft veel mogelijkheden om leerlingen persoonlijk te benaderen. Je scant hun pasje en je ziet direct hun naam en hun klas. Ze waarderen ze het enorm als je ze met hun naam aanspreekt. Veel mediatheken verzorgen bij de start van het schooljaar, sowieso in de brugklas, kennismakingslessen. Hoe werkt de mediatheek? Wat kan de mediatheek voor ze betekenen? Een leuke activiteit is dan om leerlingen tussen de boeken te laten snuffelen en de cover van hun lievelingsboekboek te laten printen en inleveren. Het geeft je de gelegenheid om ze goed te adviseren over het volgende te lezen boek.

Tip 3.

Bijzondere dagen

Kerst en Sinterklaas zijn bij uitstek dagen om er ook in de mediatheek een feestje van te maken. Ingepakte boeken overal zorgen voor een leuke sfeer. Pepernoten? Horen er ook bij. En met Valentijnsdag zijn er hartjes om van te snoepen. In Apeldoorn bedachten ze de Wie-gun-jij-een-boek-boom. Het is een wensboom waar leerlingen een kaartje in hangen. De origineelste wens wordt gehonoreerd. [Luister naar Manon Peek](#) die vertelt hoe dit in Apeldoorn op het Veluws College Walterbosch in de praktijk werkt.

‘Het is belangrijk je collectie goed te kennen. Dan kun je leerlingen een boek laten ontdekken dat ze wél leuk vinden.’

Coby Borgert,
Johannes Fontanuscollege, Barneveld.

Tip 4: Time-out

De mediatheek kent veel verschillende bezoekers. Leerlingen op zoek naar een boek of naar informatie, maar ook leerlingen die rustig willen werken. De mediatheek is namelijk vaak ook een van de rustigste plekken in de school. Op sommige scholen benutten ze dit door er ook een 'Time-outplek' van te maken. Leerlingen die – om wat voor reden dan ook – even tot zichzelf willen of moeten komen, vinden er een gastvrij onderdak. Maar let op! De mediatheek is geen strafbankje, en niet bedoeld als plek waar houders van rode en gele kaarten worden opgevangen.

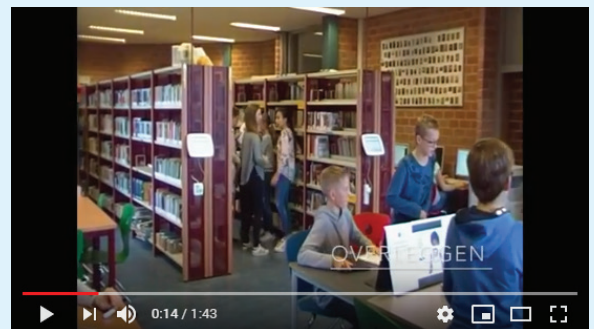

Tip 5: Blind date

Een blind date met een boek! Dat is een spannende kennismaking met boeken die leerlingen anders mogelijk niet gaan lezen, terwijl ze wel de moeite waard zijn. Pak een aantal boeken feestelijk in of zorg voor een geheimzinnige verpakking en voorzie die van een geeltje met beperkte informatie: genre, thema, leeftijd, omvang (en zo kun je zelf een aantal categorieën bepalen) en als het bovenbouwboeken betreft een aanduiding van de moeilijkheidsgraad (aantal punten of sterren). Maak er een leuke happening van die enkele dagen duurt en beperk het aantal boeken: schaarste maakt het event extra aantrekkelijk. En uiteraard kies je boeken waarvan jullie als team mediathecarissen weten dat ze de moeite waard zijn.

Tip 6 Meer dan boeken alleen

De vroegere bibliotheek heet nu op veel scholen mediatheek. Niet voor niets, want er is meer te leen dan boeken alleen en er is meer te doen dan lezen alleen. Op veel scholen krijgt de mediatheek nóg meer functies en daarmee krijgt hij een nog centralere plek in de school. Leerlingen kunnen er terecht voor het aanschaffen van diverse studiematerialen en het printen van bestanden en ze kunnen er oortjes lenen of opnameapparatuur. Er zijn strips te lezen en tijdschriften en soms zijn er ook gezelschapsspellen te leen. Daarmee verandert het karakter van de mediatheek, maar dat is in veel gevallen een verandering ten goede, omdat leerlingen vaker binnenkomen en ook blijven hangen om te werken of boeken te lenen. Op het Oscar Romero in Hoorn maakten ze [een filmpje](#) om te laten zien wat de mediatheek voor hun leerlingen kan betekenen.

[Iets vergelijkbaars](#) deden ze op het Mencia de Mendoza Lyceum in Breda.

Weten de leerlingen al dat de databanken – Uittrekselbank, LiteRom en Actuele Documentatiebank – van NBD Biblion nu ook thuis te gebruiken zijn? Via de ELO van de school hebben ze toegang en kunnen ze thuis verder werken.

Tip 7

Top tien-prikbord

Richt een speciaal prikbord in waarop je wekelijks of maandelijks de meest recente top tien presenteert. Je kunt hiervoor kijken op de [bestsellerlijst van het CPNB](#), maar ook losse uitgeverijen en boekwinkels hebben hun eigen top 10. Bij Bol.com vind je bijvoorbeeld een handig overzicht van boeken voor [15+-leerlingen](#) en [12+-leerlingen](#), of een top tien van [debutanten](#). Ook de boekensite Hebban heeft een [Junior-afdeling](#) met tips.

Tip 8

Waar blijven de boeken?

Te laat ingeleverde boeken of boeken die nooit meer terugkomen. Het blijft een terugkerende kwestie waar in veel mediatheken slimme listen voor bedacht zijn. Het zou leuk zijn als jullie ze met ons willen delen. We noemen er hier drie. Als eerste de boetevrije inleverdag. Deze maatregel zorgt er in ieder geval voor dat boeken die lang thuis bij leerlingen slingeren hun weg terugvinden naar de mediatheek. Maak er een spel van: houd geheim wanneer deze dag plaatsvindt en kondig het moment pas in een laat stadium aan. Beloon op tijd inleveren via een spaarsysteem: vijf keer op tijd inleveren? Dan mag je één keer te laat zijn. Boek opgegeten door de hond? In het bad gevallen? Of vergeten in Zuid-Spanje? Het zijn grappige verhalen en soms leuke smoezen. Hoe komt het boek terug? Laat je leerlingen het boek vergoeden of stimuleer je ze om een slimme oplossing te zoeken? Een tweedehandsboek via Marktplaats kopen en het verdwenen boek vervangen? Het gaat om het eindresultaat: leerlingen zorgen ervoor dat het boek weer op de boekenplank terugkomt.

Tip 9.

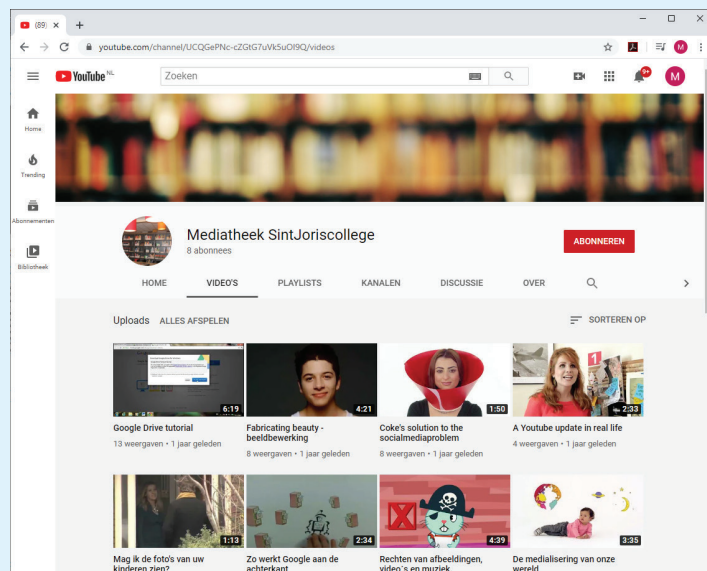
Dyslexie-uitgaven

Dit is in eerste plaats een aanschaf tip waar je dyslectische leerlingen blij mee maakt. Op dit moment zijn er uitgaven te koop die op het eerste gezicht niet te onderscheiden zijn van niet-dyslexie-uitgaven, maar die wel degelijk zo zijn gemaakt dat ze voor meer leerlingen toegankelijk zijn. Vaak vinden leerlingen ze in een zogenaamde dyslexie kast. Dat klinkt als een logische keus omdat daarmee de vindbaarheid van de boeken toeneemt. Toch is het voor veel dyslectische leerlingen niet leuk om daar gesignaleerd te worden, een buitenbeentje te zijn. Op sommige scholen maken ze de keus om deze boeken – voorzien van een specifiek icoon – tussen de gewone boeken te plaatsen. Andere scholen schaffen ook luisterboeken aan.

Tip 10

Verzamel tutorials

Een belangrijk doel van de mediatheek is leerlingen te helpen bij allerlei leertaken. Die taken veranderen nu ook het onderwijs verandert en leerlingen steeds vaker aan opdrachten werken als het maken van stop-motion-filmpjes of trailers. Natuurlijk kun je leerlingen coachen 'on the job', maar je helpt hen ook door het aanleggen van een collectie nuttige links of filmpjes. Aura is dan een logisch plek voor handige links, maar sommige mediatheken gaan verder: ze leggen een verzameling tutorials aan. Kijk eens op het Youtube-kanaal van het St Joris College in Eindhoven. Misschien inspireert het je om iets vergelijkbaars te doen.

Drie mediathecarissen aan het woord

Mediathecarissen hebben een enorme drive om docenten en leerlingen plezier te laten beleven aan hun mediatheek. Manon Peet van het Veluws College Walterbosch in Apeldoorn, Charlotte Nas van het Stedelijk Lyceum in Eindhoven en Coby Borkent van het Johannes Fontanus college in Barneveld zijn drie echte professionals-informatiespecialisten. Zij vertellen over hun werk en de samenwerking met docenten. Het enthousiasme spat ervan af.

Manon Peet

Charlotte Nas

Coby Borkent

Positieve benadering

'Zelfs al zitten we niet meer op een centrale plek in het gebouw, leerlingen weten ons altijd te vinden', vertelt Manon Peet, 'ze komen hier graag, dat merken we steeds.' In het studiecencentrum van het Veluws College Walterbosch in Apeldoorn is het gewoon rustig. Het is vakantie. Toch straalt het Studiecencentrum zelfs nu gezelligheid uit. Het is fris en kleurrijk en er zijn bijzondere werkplekken voor leerlingen om samen te werken of stil te werken. 'Ik geniet ervan als het straks hier weer lekker vol zit met leerlingen die aan opdrachten werken. Dat ze me aanschieten met vragen. Zo leuk ook, al die verschillende leerlingen, stoer of schuchter. Sommige leerlingen lopen om de balie heen en spreken me dan aan. Ze zoeken ons echt op. Ik wil ook echt dat ze zich welkom voelen en dus is een open sfeer heel belangrijk. Veel hangt ook af van hoe je leerlingen aanspreekt. We benaderen ze positief, dat hebben we met elkaar ook zo afgesproken in ons team.'

Die positieve benadering is kenmerkend voor heel veel mediathecarissen. 'Ik ben erop uit dat leerlingen zich gekend en gezien voelen,' vertelt Charlotte Nas uit Eindhoven. 'In klas 1 laat ik leerlingen een kopie maken van hun lievelingsboek.'

Dat geeft mij ook weer een leuk beeld van wat ze leuk vinden en zo kan ik in de toekomst makkelijker adviseren. Leerlingen verbazen zich er altijd over hoeveel ik weet. Ze realiseren zich niet dat ik hun naam en rooster kan zien als ze 'inchecken' in de mediatheek. En dat ik dan dus weet dat ze een leesles hebben bij leraar x. Op die manier maak je een praatje en voelen leerlingen zich op hun gemak. Dat is ook waar ik op uit ben. Dat leerlingen zich prettig voelen en dat ze vragen durven stellen.'

Toplener

Op het Veluws college zetten ze spelelementen in om leerlingen te bereiken. Dat doen ze bijvoorbeeld met de boeteloze inleverdag, maar ook met het belonen van de Toplener van het jaar, vertelt Manon Peet. 'We houden bij wie het vaakst een boek leent. Er zijn leerlingen die echt hun best doen om te winnen en om de titel Toplener te verdienen. En die belonen we eind van het jaar met een boekenbon.'

Stuur deze whitepaper door aan de docenten op je school. Niet iedereen kent ze en ook voor hen zijn er praktische tips en is er informatie te lezen.

Inspelen op de actualiteit

In Eindhoven spelen de mediathecarissen graag in op de actualiteit en op dingen die op school gebeuren. Ze organiseren snel tussendoor een expositie van de spectatoriale tijdschriften die leerlingen maakten voor een opdracht bij Nederlands. 'De resultaten waren geweldig, dus dan is het erg leuk om daar meteen op in te spelen,' vertelt Charlotte Nas. 'Iets vergelijkbaars deed zich voor toen een leerling een boek had geschreven en we er meteen tien exemplaren van kochten. 'En als een bekende persoonlijkheid of auteur overlijdt, dan verzamelen ze een aantal boeken, zoeken een foto op en plaatsen een roos in een vaasje bij het portret. 'Dat deden we bij het overlijden van Mandela. En bij Rascha Peper. Zo wisten de leerlingen die mondeling moesten doen destijds heel snel dat zij toen was overleden, bijna nog eerder dan de docenten Nederlands,' zegt Charlotte lachend.

De mediathecarissen van het Eindhovens Stedelijk college hopen dat de mediatheek een soort huiskamer voor de leerlingen mag zijn.

'We willen een plek bieden waar een leerling altijd zo kan binnenlopen, waar hij fijn kan werken, vragen kan stellen, kan gaan lezen of even chillen op een van de zitzakken.'

Bekijk de video om te zien wat Charlotte Nas erover vertelt.

Met dank aan:

Charlotte Ras, Stedelijk Lyceum, Eindhoven.

Coby Borkent, Johannes Fontanus College, Barneveld.

Manon Peet, Veluws College Walterbosch, Apeldoorn.

Het goede boek

Natuurlijk, van oudsher komen leerlingen in de mediatheek om een fijn leesboek uit te zoeken. Daarin is niet veel veranderd. Voor mediathecarissen is het de mooiste uitdaging om voor leerlingen het best passende boek te vinden. 'Je moet je collectie goed kennen natuurlijk,' zegt Coby Borkent van het JFC in Barneveld, 'maar dan is er niets mooiers dan dat een leerling een boek ontdekt dat hij leuk vindt en dat hij zonder jou niet had ontdekt.' 'Dat is de leukste beloning,' zegt ook Manon Peet: 'Dat een leerling terugkomt en vraagt: hebt u nog zoiets? Dan weet je dat ze terugkomen omdat ze voelen dat jij ze kunt helpen. Daar doe ik het voor.' Charlotte Nas vraagt aan verschillende vakdocenten waar ze naar kijken als ze werk beoordelen. 'Ik maak daar dan een lijstje van en dat geef ik aan leerlingen als ze bezig zijn aan een opdracht, zodat ze beter inzicht krijgen in wat ze moeten doen, waar de opdracht aan moet voldoen.' Zo staat de mediatheek midden in het schoolleven.

Bronnen:

Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.

Evelein, F., & Korthagen, F. (2011). *Werken vanuit je kern. Professionele ontwikkeling vanuit kwaliteiten, flow en inspiratie*. Amsterdam: Boom Nelissen.

Reeve, J. (2013). How Students Create Motivationally Supportive Learning Environments for Themselves: The Concept of Agentic Engagement. *Journal of Educational Psychology*, 105, 579-595. Geraadpleegd op 20 oktober 2018 van doi: 10.1037/a0032690